

De Oud Friese Greidboerderij te Wartena

In het midden van het dorp *Wartena*, gelegen aan de rand van het Friese *Waterland*, staat een ogenschijnlijk onbelangrijke boerenwoning. Zij bestaat uit een eenvoudig voorhuis, met op de westzijde onder een aflegering van het dak een melkkelder. Achter, aan het huis gebouwd, een lang stalgedeelte onder een lagere noklijn dan de woning. Aan de oostzijde een met riet gedekte zeskantige hooiberg waarvan de roeden aan het begin van deze eeuw met ruw gezaagde en zwartgeteerde planken zijn omtimmerd.

Het geheel staat op een verhoogde huisplaats op een ruim erf. Dit eenvoudige gebouw vertegenwoordigt het enige bewaard gebleven oudste boerderijtype in Friesland. Het is een zogenoemde *Oud Friese Boerderij* van het langhuistype. Dit schuurloze boerderijtype bestond uit een woongedeelte met een daarachter gelegen lager stalgedeelte, waarin de koeien in een dubbele rij twee aan twee met de koppen naar de muur werden gestald. Het hooi, de wintervoeding voor het hoornvee, werd in een losse hooiberg naast het stalgedeelte op het erf bewaard.

In de 16de eeuw ontwikkelde zich tussen het woongedeelte en de stal een afzonderlijke karnruimte, waar de in de melkkelder opgeroomde melk tot boter werd gekarnd. Geheelteeljk is de karnruimte evenals de melkkelder in de boerderij te Wartena nog aanwezig. Het hier beschreven boerderijtype bepaalde tot ver in de 17de eeuw het silhouet van het Friese landschap. In de loop van de 16de eeuw, maar vooral in de twee-

de helft van de 17de eeuw begon men de stal en de hooiberg onder één hoog schuurdak te brengen. Hierdoor ontstond de voor Friesland zo kenmerkende boerderij van het kop-hals-romp type (kop = woning, hals = karnruimte en keuken en romp = stal, hooitassen en deel). In de loop van de 18de eeuw begon men vervolgens ook het woongedeelte en het karngedeelte met de melkkelder onder het dak van de grote Friese schuur te brengen, waardoor de Friese stelp ontstond. Dit boerderijtype verbreidde zich zeer snel vanaf het einde van de 19de eeuw over Friesland en behoort naast de kop-hals-romp tot het meest kenmerkende traditionele boerderijtype in Friesland.

Beide typen, kop-hals-romp en de stelp zijn echter ontwikkeld uit het prototype van de Friese boerderij: Het *Oude Friese Langhuis*. Dit type boerderij heeft zich het langst gehandhaafd in het waterrijke *Lage Midden* van Friesland. Naast nog enkele verminkte restanten onder *Grouw* is de *Oud Friese Greidboer-*

derij te Wartena de enige vertegenwoordiger van dit oude type dat ons nog is overgebleven. *Greidboerderij* (Greide is weiland) wil zeggen dat het een boerderij is, bestemd voor het weide-c.q. melkveebedrijf. De boerderij is in plm. 1725 gebouwd. Uit onderzoek is echter gebleken dat de huisplaats vanaf het midden van de 13de eeuw ononderbroken bewoond is geweest. Uit oude 16de eeuwse registers blijkt, dat bij de boerderij ruim 82 pondemaat land behoorde, waarmee zij één der grootste en belangrijkste boerderijen van Wartena is geweest. Tot in de jaren zeventig werd er een volwaardig veehouderijbedrijf uitgeoefend.

De stichting *De Oud Friese Greidboerderij* te Wartena heeft tijdig het boerderijtype onderkend. Zij heeft restauratieplannen laten maken, die thans wachten op goedkeuring door Monumentenzorg. Daarnaast is de stichting bezig de benodigde gelden voor het niet subsidiale deel der restauratie bijeen te krijgen. Het belang van het behoud van deze unieke boerderij in Wartena wordt nog eens benadrukt door het feit dat zij in dit jaar prijkt op één der *Zomerpostzegels*. □

J. A. Mulder is bestuurslid van de *Stichting Historisch Boerderij-onderzoek*.

De Oud Friese Greidboerderij te Wartena, vanuit het zuidwesten gezien.

